

OCHRANA A OBRANA MÍST VELENÍ DIVIZE

Místa velení v současné době jsou velmi citlivými místy, jejichž spolehlivá funkce vytváří podmínky pro dosažení úspěchu v boji. Jsou prvotním objektem ničení všemi prostředky nepřítele, zejména zbraněmi hromadného ničení, letectvem, dělostřelctvem a diverzními skupinami. Zkušenosti ze zahájení války proti Sovětskému svazu v roce 1941 ukazují, že nebezpečí vyřazení míst velení z činnosti v důsledku jejich nedostatečné ochrany a obrany je velmi reálné.

Armády NATO předpokládají a připravují v širokém rozsahu orgány k napadání míst velení, narušování spojení, vyřazování styčných důstojníků a hlavních funkcí oněřů svazků. V pásmu každé divize v současných podmínkách může působit několik průzkumných orgánů a diverzních skupin, které se mimo jiné zaměřují na zjišťování a napadání míst velení divizí. Normy kapitalistických armád předpokládají zpravidla podporu prvosledových divizí hodnotou 80 až 150 letounových vzletů taktického letectva za den. Při vedení boje s použitím jaderných zbraní předpokládají vést 12 až 18 jaderných úderů převážně malé a střední ráže na naše svazky. Z těchto předpokladů vyplývá, že ochrana a obrana míst velení je důležitým úkolem, který nemůžeme podceňovat.

U motostřeleckých a tankových divizí se orgány a prostředky velení člení do tříprvkové soustavy: na velitelské stanoviště (VS), předsunuté velitelské stanoviště (PVS) v útoku, nebo záložní velitelské stanoviště (ZVS) v obraně a týlové velitelské stanoviště (TVS). Kromě toho

za přesunu bývá zřizováno pomocné velitelské stanoviště (PoVS). Každé místo velení se pak dále člení na skupinu velení, spojovací uzel a skupinu zabezpečení. VS a TVS divize se rozvíjí na ploše 500×500 m, PVS (ZVS) divize na ploše 200×200 m.

Požadavky ochrany a obrany míst velení realizujeme těmito základními opatřeními:

- utajením míst velení a jejich maskováním, skrytým a rychlým manévrem při přemísťování;

- organizací pořádkové služby, střežením, obranou proti napadení pozemním a vzdušným nepřítelem;

- ochranou proti zbraním hromadného ničení, zejména ženiijním budováním a ukrytím sil a prostředků a protipožární ochranou.

Tato opatření zahrnují opět celou řadu dalších činností, které se navzájem prolínají.

Prvotním úkolem vytvářejícím podmínky pro úspěšnou ochranu a obranu je **utajení**. Přes veškerou snahu o utajení míst velení se nemůžeme ale plně vyvarovat demaskujících příznaků, jako je soustředění speciální techniky typickým způsobem pro místa velení, zvýšený ruch osobních vozidel na příjezdových komunikacích, pohyb spojovacích letounů a vrtulníků poblíž těchto prostorů, intenzivní rádiový provoz, silnější protivzdušná obrana, střežení a pořádková služba, dým a kouřový opar, hluk elektrocentrál aj. Víme, že zcela odstranit demaskující příznaky nepůjde, ale musíme hledat taková

opatření, která sníží odlišení míst velení od ostatních prvků bojové sestavy.

Předně u spojovacích prostředků volíme takový režim, který bude omezovat možnosti nepřítele ke zjištění druhu a stupně místa velení i jeho přesné rozmístění. Rádiová vysílací střediska rozmístíme na technicky co největší možnou vzdálenost od míst velení, s možností dálkového ovládání, zpravidla ve vzdálenosti 1–2 km. Bude účelné klamat nepřítele zřizováním klamných míst velení, zejména rádiovým provozem.

Je nutné vyvarovat se vyznačování cest na místa velení různými směrovkami, přehrazování příjezdových a odjezdových cest viditelnými závorami, příliš početní regulační služby na viditelných místech, označování pracovišť hlavních funkcionářů, omezení pohybu a příjezdu cizích příslušníků na místa velení. Jednotlivá vozidla, zejména štábní a speciální, budeme pečlivě maskovat, osobní styk uvnitř míst velení nahradíme pojiťky, např. dispečinkem uvnitř vozidel. Rozmístění jednotlivých skupin míst velení volíme obdobným způsobem jako u druhořadových jednotek, převážně v proudech nebo větveních.

Obranu míst velení proti pozemnímu nepříтели zabezpečujeme především rozmístěním uvnitř bojové sestavy vlastních vojsk, zpravidla poblíž druhých sledů a záloh, které jako jeden z variantních úkolů mohou být použity k odrážení proniknuvšího pozemního nepřítele, nebo k ničení jeho výsadek a současně zneškodňuje identifikaci prostorů míst velení. Současně je nutné mít na každém místě velení nezbytné síly a prostředky k ochraně a střežení proti působení nepřátelského průzkumu a malých skupin nepřítele. Ochrana a obrana míst velení musí být kruhová, včetně zabezpečení strýžích přístupů. Proti pozemnímu nepříтели je účelné organizovat strážní zajištění v několika okruzích:

- předně okruh nástražných osvětlovadel a zátarasů, popř. jiných technických čidel, kontrolovaný neutále strážním zajištěním;

- okruh hlídek strážního zajištění, které využívá i dalších technických prostředků, jako jsou infrapřístroje aj.;

- vnitřní přímé zajištění a střežení hlavních pracovišť, zejména středisek velení a spojovacího uzlu.

Kromě těchto prvků plánujeme obranné postavení bezprostředně na okraji míst velení k odrážení proniknuvšího nepřítele vyčleněnými silami a strážní zálohou u stanoviště dozorcího velitelského stanoviště.

Celková síla strážního zajištění je dána prostorem, který jednotlivá místa velení zaujmají, dále pozorovacími a bojovými možnostmi strážních jednotek. Vzhledem k dosahu výzbroje a technických prostředků pro vidění v noci by vzdálenost jednotlivých stanovišť neměla přesáhnout 500 m. Stanoviště strážních hlídek je vhodné volit 200 až 300 m od okraje rozmístění, v závislosti na terénu někdy i více. To vyžaduje u VS a TVS divize 4 až 8 stanovišť a u PVS (ZVS) divize 3 až 4 strážní stanoviště. Střežení pohyblivými strážními hlídkami, které mají větší rozsah střeženího úsaku, nezabezpečuje spolehlivou ochranu a obranu míst velení. To vyžaduje pro každé místo velení vyčlenit strážní jednotku v síle družstva až čety. Současná cvičná organizace v rámci velitelské (provozní) roty divize má strážní četu, kromě toho ke střežení se může využívat příslušníků hudby. V případě nedostatku sil u organických strážních jednotek je nezbytné použít motostřelecké jednotky z druhých sledů a záloh. V sestavě strážního zajištění rozmístíme i prostředky protitankové obrany a to na přístupových směrech, které umožňují pohyb pancéřované techniky. Čáru strážního zajištění volíme v terénu, který poskytuje podmínky pro pozorování přístupů k místům velení. Vzdálenost strážního zajištění musí umožňovat včasné vyhlášení signálů bojového poplachu pro jednotky na místech velení a zaujetí obrany vyčleněnými silami na jeho okraji. Tomuto požadavku odpovídá vzdálenost 200 až 300 m, vzhledem k tomu, že tyto prvky mají za úkol chránit místa velení proti menším skupinkám nepřítele.

Proti úderům ze vzduchu se VS divize brání baterií protiletadlového dělostřelečtva rozmístěnou na předpokládaném náletovém směru 1 až 2 km od VS. Na ostatních místech velení se využívá jednak pasívních opatření, jako maskování, včasné varování a využití úkrytů, jednak vyčleněných ručních zbraní k odrážení nízkoleticích cílů. Palba je zahajována až na zvláštní rozkaz, nebo při zjevném napadení místa velení, aby nedošlo k předčasnému prozrazení. Kromě toho jsou místa velení bráněna systémem vojskové PVO rozmístěným v sestavě vlastních vojsk. Přesto by bylo účelné, aby zabezpečující jednotky na místě velení byly vybaveny protiletadlovými komplety typu Strela obdobně jako motostřelecké jednotky. Proti nízkoleticím vzdušným cílům, zejména proti bitevním vrtulníkům, se kromě prostředků PVO využívá palby z ručních zbraní vyčleněnými silami podle Plánu

ochrany a obrany míst velení. Nejúčinnější je soustředěná palba jednotek.

Zvláštní význam v soudobých podmínkách mají opatření **radioelektronického boje**. Radioelektronické prostředky tvoří základ systémů velení a jsou jedním z hlavních objektů napadání nepřítelem. Základem ochrany je maskování provozu radioelektronických systémů a jednotlivých prostředků, odstraňování demaskujících příznaků, dodržování stanovených režimů provozu a klamání nepřítele. Hlavními opatřeními ochrany míst velení z hlediska radioelektronického boje jsou:

- přesuny a rozmístování míst velení uskutečňovat po osách a v prostorech skýtajících přírodní skryt, využívat technických prostředků proti radiolokačnímu průzkumu,

- stanovit zásady rádiového provozu, kontrolovat odstranění demaskujících příznaků, organizovat klamání nepřítele klamnými rádiovými sítěmi.

Ochrana míst velení divize **proti zbraňovým hromadným ničením** má své zvláštnosti a odlišnosti v závislosti na charakteru bojové činnosti. V útočných formách bojové činnosti a při přesunech bude spočívat její těžiště v maskování, využívání ochranných vlastností a manévrovacích možností techniky, popř. stálých objektů v osadách. V obranných formách bojové činnosti bude spočívat těžiště opatření v ženijním budování míst velení. Ve všech případech manévru a rozvíjení míst velení předchází radiační, chemický a biologický průzkum, který se vysílá s rekognoskační skupinou. Pro každé místo velení přidělíme družstvo radiačního a chemického průzkumu.

Rekognoskační skupina se zpravidla vysílá ve složení: velitel — určený důstojník velitelské roty v některých případech důstojník operační skupiny, dále po 1 důstojník ku štábu spojpr, zpřr, dr rchpz, čty PVO, vrtulníková letka, vyčleněné spojovací prostředky, ženijní jednotka a ženijní stroje, elektrocentrála, pořádková četa, potřebný materiál a sly velitelské (provozní) rotu na vytyčení a budování. Celkem to činí 10 až 12 vozidel.

Rozbor účinků jaderných úderů za různých podmínek ukazuje, že nejúčinnějším prostředkem zvýšení odolnosti je využití ženijních úprav terénu a sklepních objektů v osadách. Zejména využívání sklepních prostorů je neefektivnějším způsobem, vzhledem k tomu, že doba na jejich úpravu je v průměru šestkrát menší než při budování polních úkrytů. Pro ženijní budování míst velení divize jsou zpravidla vyčleňována 2 ždr s dozorem

kolovým (DOK) a jedním autotypem, s celkovou kapacitou 115 m³ za hodinu, dále pojízdný zemní vrták, prostředky pro průzkum a další prostředky jako motorové pily, miny, trhaviny ap. Tyto síly a prostředky jsou obvykle vyčleňovány pro VS divize, ostatní místa velení jsou budována vyčleněnými zabezpečovacími jednotkami, což je zcela nepostačující a je nutné i ostatní místa velení dotovat v přiměřeném rozsahu ženijními silami a prostředky. Pro vybudování VS divize v plném rozsahu je třeba zředit 10 až 12 úkrytů různého typu, do 70 okopů pro vozidla a techniku a kolem 20ti pohotovostních okopů, což v souhrnu představuje celkový objem 4900 m³. Vybudování TVS vyžaduje asi poloviční objem prací. Při použití uvedených prostředků by to znamenalo potřebu času asi dva a půl dne na vybudování míst velení v polních podmínkách. Jestliže však využijeme objektů osad zkracuje dobu budování šestkrát, znamená to potřebu pouze 10 hodin, což je reálnější. Limitujícím činitelem v soudobých podmínkách je tedy čas. Vzhledem k charakteru soudobé bojové činnosti, požadavkům na mobilitu všech prvků sestavy, nemůžeme předpokládat, že doba pobytu míst velení divize v jednom prostoru se bude prodlužovat, spíše naopak. Uvažujeme-li v útočné činnosti tempo kolem 50 km za den a chceme-li udržet VS divize v bojové sestavě v hloubce do 15 km za čarou dotyku, vyžaduje tento požadavek přemístit VS divize během 24 hodin nejméně 3×, tedy volbu 4 stanovišť. Frekvence PVS divize vzhledem ke kratší vzdálenosti od čáry dotyku bude asi dvojnásobná, naopak frekvence manévru TVS bude asi poloviční oproti VS divize. S relativně delší dobou na ženijní budování můžeme počítat při přechodu do obrany nebo v prostorech rozmístění mimo boj, ale zpravidla stejně doba (ktehou máme k dispozici) nezabezpečí vybudování míst velení v plném rozsahu. Rovněž vyvíjené mobilní úkryty vyžadují relativně dlouhou dobu na instalaci (kolem 4 hodin). Z uvedeného vyplývá, že neefektivnějším způsobem je využívání sklepních a podzemních objektů osad, popř. rozmístění kombinovaným způsobem, zčásti v osadě, zčásti v přílehlém členitém a porostlém terénu. K úkrytí techniky v osadách můžeme využít po úpravě rovněž různých objektů jako silážní jámy apod., popř. s využitím trhavin vybudovat okopy obdobné jako v polních podmínkách.

Rozmístění míst velení v osadách má řadu výhod:

- lze ihned využívat odolných sklep-

ních místností, kterých je v každé osadě dostatečné množství, vyžadují jen dílčí úpravy, zejména k instalaci filtroventiláč-ních zařízení;

— v osadách je zpravidla dostatek ko-munikací pro rychlé opuštění prostoru;

— je podstatně snazší zásobování vo-dou, lepší podmínky pro práci i odpoči-něk, menší rozsah prací po protipožární opatření.

Nevýhodami rozmístění míst velení v osadách je různorodost objektů, složi-tější rekognoskace, nutnost případného izolování místního obyvatelstva. Je zřej-mé, že ne každá osada bude vhodná pro rozmístění VS. Je účelné, aby jednotky zabezpečení byly na tyto úkoly připravo-vány. Nevýhodou je, že v mírových pod-mínkách nemůžeme tento způsob rozmís-tování míst velení prakticky procvičovat. V řadě případů však nebudeme moci osad využít. Proto je nutné počítat i se zřízo-ním míst velení v polních podmínkách, nejlépe v středně členitém a porostlém terénu (malé lesy nebo okraje větších masívů s dostatkem komunikací). V po-hyblových fázích bojové činnosti je účelné za těchto podmínek rozmístění po skupi-nách v proudech, s možností rychlého manévru, který je rovněž jedním z účín-ných opatření ochrany.

Protipožární prostředky jsou v dosa-vadní struktuře omezeny na hasicí přístroje vozidel a výpomocné prostředky. Při tom je třeba vzít v úvahu, že tyto přístroje jsou konstruovány na rozměrově malé plochy, např. pro likvidaci požáru v motorovém prostoru ap. Základním způ-sobem protipožární ochrany na místech velení je využívání místních zdrojů a při rozsáhlejších požárech manévru mimo za-saženou oblast. V perspektivě bude účelné uvažovat o vybavení míst velení spe-ciálními protipožárními prostředky.

Významnou úlohu z hlediska kontroly některých opatření ochrany a obrany míst velení má **pořádková služba**. Kontroluje maskovací opatření, stanovený režim a pohyb na místech velení, chrání, aby na místa velení nepronikly nepovolané osoby. V prostorech rozmístění míst velení divi-ze organizuje pořádkovou službu určený důstojník operační skupiny, resp. na TVS náčelník organizačně plánovací skupiny. Pořádková hlídka uvnitř míst velení divi-ze je podřízena dozorcům VS. Při kontrole maskovacích opatření sleduje, aby ne-byl porušen rostlinný porost, nebyly zane-chávány stopy pásů a kolejí mimo komu-nikace, nedocházelo k nedovolenému po-hybu techniky a osob, zejména u cizích

vozidel dodržování vyhrazených parkovišť na okraji míst velení a jejich maskování. Kontroluje světelnou kázeň, zabraňuje roz-dělávání ohňů a osvětlení na pozorova-telných místech, vyznačení určených pra-covišť. Na místech velení se vyznačují sta-noviště operačního dozorce VS, dozor-čího pro spojení, stanice polní pošty, ošetřovna, úkryty pro živou sílu, stano-viště dopravních vozidel a úseky terénu, kde je zakázán pohyb vozidel.

Obranu a ochranu VS divize organizuje náčelník štábu prostřednictvím správce štábu, na TVS důstojník štábu týlu podle pokynů náčelníka týlu, na PVS a ZVS zpravidla zástupce velitele s vyčleněným důstojníkem operační skupiny. Opatření k ochraně a obraně míst velení se zahr-nují do plánu ochrany a obrany VS (TVS, ZVS ap.). Tento plán schvaluje NS a funk-cionáři, kteří jednotlivým místům velení velí. Plán ochrany a obrany se zpracová-vá zpravidla na schématu, kde se vyjádří:

— rozmístění jednotlivých složek a prostředků daného místa velení;

— stanoviště pořádkové a regulační služby, stanoviště strážních hlídek, okruh technických prostředků a zátarasů, pa-lebná postavení protitankových prostřed-ků a PVO;

— obranná postavení a úseky jedno-tek vyčleněných k obraně místa velení při napadení pozemním nepřítelem, sek-tory palby;

— osy a shromaždiště pro rychlé opuštění prostoru.

V tabulkách na schématu se uvádí:

— varovné signály a způsob činnosti při jejich vyhlášení;

— složení a výzbroj jednotlivých sou-částí určených k obraně vymezených úse-ků;

— jednotky vyčleněné ke střezení, je-jich síla a složení;

— protipožární prostředky;

— legenda.

Součinnostní otázky pro obranu míst velení řeší zpracovatel Plánu ochrany a obrany. Jde zejména o vyhlášení a čin-nost na signály při různých variantách napadení, rozdělení sil a prostředků, se-znání všech příslušníků míst velení s opatřeními ochrany a obrany a nácvik činnosti. Při napadení místa velení řídí jeho obranu a upřesňuje součinnostní otázky dozorců VS podle pokynů NS.

Velitelé zabezpečujících jednotek a všichni příslušníci, kteří jsou na místech velení, musí být přímo v terénu seznáme-ni se svými úkoly a se způsobem činnosti

při vyhlášení jednotlivých signálů a při rychlém opuštění prostoru. S těmito úkoly je seznámí důstojník bezprostředně po zaujetí nového prostoru.

Význam spolehlivé ochrany a obrany míst velení divize není vždy v potřebné míře doceňován, a to zejména u těch prvků, které vytváří zálohu, tj. PVS a ZVS. Omezené prostředky pro její budování, střežení, PVO, protipožární a jiné činí tato místa velení značně zranitelná. Vzhledem k perspektivě vybavení míst velení pracovišti v OT a objektivním podmínkám omezené doby na jejich budování, je nutné předpokládat, že jedním z nejdůle-

žitějších opatření ochrany a obrany míst velení bude jejich častý manévr. Zkvalitňování organizace polních míst velení, zdokonalování jejich ochrany a obrany je již několik let středem pozornosti velitelů a štábů. Ministr národní obrany ČSSR ve svém rozkaze pro letošní výcvikový rok uložil v přípravě štábů zdokonalovat tuto problematiku. Uvedené zásady ochrany a obrany míst velení divize vyjadřují současné možnosti, ale je třeba, abychom viděli i nezbytnost postupného vývoje, dalšího zdokonalování prostředků i způsobů ochrany a obrany míst velení, které musí být v souladu s požadavky soudobého boje.